

بسم الله الرحمن الرحيم

موضوع:

تشابه قیامت و امام مهدی (علیه السلام)

از منظر آیات

محقق:

مهین قربانی دهبالائی

سال تدوین:

شهریور ۱۳۹۲

چکیده

بسیاری از آیاتی که در موضوع قیامت و مقدمات آن وارد شده، طبق تأویل و تفسیر اهل بیت (علیهم السلام) بر ظهور مهدی (علیه السلام) و مقدمات برقراری حکومت عدل وی اطلاق شده است. برخی از اسامی قیامت و ظهور، قیام و حکومت مهدوی یکی است، همچنین بسیاری از صحنه‌های قیامت و حوادث قبل از آن، از جهات گوناگون مشابه هنگامه‌ی ظهور حضرت حجت (عجل الله تعالی فرجه الشریف) است. برخی از شباهت‌های قیامت و مهدویت از این قرار است: قیامت و مهدویت هر دو حتمی الوقوع هستند. طبق متون دینی، هر دو رویداد نزدیک تلقی شده‌اند. بر اساس آیات و روایات هر دو به طور ناگهانی اتفاق می‌افتند. هر دو از مسائل اعتقادی هستند. ایمان به هر دو باعث ایجاد نشاط و امیدواری و روی آوری به نیکی‌هاست. هر دو از ایام الله شمرده شده‌اند. به هر دو مورد «یوم الدین» اطلاق شده است. در آیات و روایات و کتب انبیای پیشین به هر دو روز، وعده داده شده است. قیامت و مهدویت روز خروجند، هر دو، دارای علائم و نشانه‌هایی هستند. در قیامت و ظهور، حاکمیت الهی و قدرت مطلقه‌ی خداوندی به منصه‌ی ظهور کامل می‌رسد. حاکم در قیامت و حاکم در دوران ظهور، از اقتدار کامل برخوردار است. هدف از هر دو اتفاق و وجود هر دو رویداد، اجرای عدالت کامل و فراگیر است. اجرای عدالت در دوران ظهور و قیامت، جلوه‌هایی چون، عقوبت فراگیر، جدایی حق از باطل، خواری و رسوایی مجرمان، زندگی خوب و نعمت فراوان دارد. در هر دو رویداد، مردگان زنده می‌شوند؛ با این تفاوت که در قیامت فراگیر است و در دوران ظهور که زنده شدن مردگان که «رجعت» نامیده می‌شود، مخصوص عده‌ی خاصی است. خدای متعالی در قیامت، اجتماع عظیم اولین تا آخرین را تشکیل می‌دهد و حضرت مهدی اجتماع عظیم یاران را تشکیل داده و حکومت واحد جهانی را به وجود می‌آورد.

کلیدواژه‌ها: قیامت، مهدویت، امام مهدی (علیه السلام)، قیام، ظهور.

فهرست مطالب

۱	مقدمه
۲	فصل اول: مفهوم شناسی
۲	۱- مفهوم قیامت
۲	تعریف قیامت در لغت
۲	وجه تسمیه قیامت
۳	۲- مفهوم مهدویت
۳	تعریف مهدویت در لغت
۳	مهدویت در اصطلاح
۴	وجه تسمیه امام دوازدهم (علیه السلام) به «مهدی»
۴	۳- مفهوم ظهور
۴	معنای ظهور در لغت
۴	معنای اصطلاحی ظهور
۵	۱- حتمیت
۵	حتمی بودن قیامت
۶	حتمی بودن مهدویت
۶	الف- دلیل عقلی
۷	ب- روایات
۸	۲- نزدیک بودن
۸	نزدیک بودن قیامت
۸	نزدیک بودن مهدویت
۹	دلایل نزدیک بودن قیامت و مهدویت
۱۰	۳- ناگهانی بودن
۱۰	ناگهانی بودن قیامت
۱۱	ناگهانی بودن ظهور امام زمان (علیه السلام)
۱۲	۴- اعتقادی بودن
۱۲	ارتباط امامت بامهدویت
۱۲	اصل معاد در قرآن
۱۳	اصل امامت
۱۳	امامت در قرآن

- ۱۳ امامت در سنت
- ۱۴ ۵- ایجاد امید، نشاط و روی آوری به نیکی ها
- ۱۴ ایجاد نشاط، امید و روی آوری به نیکیها در اعتقاد به قیامت
- ۱۵ ایجاد امید، نشاط و روی آوری به نیکیها در مهدویت
- ۱۵ (۱) آثار فردی اعتقاد به مهدویت
- ۱۷ (۲) آثار اجتماعی اعتقاد به مهدویت
- ۱۷ (۱-۲) آثار اجتماعی دینی
- ۱۷ (۲-۲) آثار اجتماعی تربیتی
- ۱۸ (۳-۲) آثار اجتماعی - سیاسی
- ۱۸ ۶- ایام الله
- ۱۸ «ایام الله» در قرآن
- ۱۸ منظور از ایام الله چیست؟
- ۲۰ مصادیق ایام الله
- ۲۰ ۷- یوم الدین
- ۲۰ «یوم الدین» در قرآن
- ۲۰ وجه تسمیه روز قیامت به «یوم الدین»
- ۲۱ یوم الدین و مهدویت
- ۲۱ وجه تسمیه روز ظهور به روز دین
- ۲۲ ۸- روز موعود [یوم الموعود]
- ۲۲ واژه موعود در قرآن
- ۲۲ وعده قیامت در ادیان دیگر
- ۲۲ وعده قیامت در زرتشت
- ۲۳ وعده قیامت در دین یهود
- ۲۳ وعده معاد در دین مسیح
- ۲۴ روز موعود و مهدویت
- ۲۵ موعود لقب امام زمان
- ۲۶ وعده آمدن منجی در ادیان دیگر
- ۲۶ وعده به منجی در دین زرتشت
- ۲۶ وعده به منجی در زبور
- ۲۶ وعده به منجی در تورات

- ۱۶- بلخی، مقاتل بن سلیمان (۱۴۲۳)، تفسیر مقاتل بن سلیمان (چاپ اول)، بیروت: داراحیاء التراث.
- ۱۷- ترمذی، محمد (۱۴۰۳)، السنن الترمذی (مشهور به جامع الترمذی) (بی چا)، بیروت: داراحیاء التراث العربی.
- ۱۸- توفیقی، حسین (۱۳۷۷)، نگاهی به ادیان زنده جهان (چاپ اول)، قم: مرکز مدیریت حوزه- های علمی خواران.
- ۱۹- جان. بی. ناس (۱۳۷۵)، تاریخ جامع ادیان، ترجمه علی اصغر حکمت (چاپ هشتم)، تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی.
- ۲۰- جزری، مبارک (۱۴۱۷)، الکامل فی التاریخ (چاپ اول)، بیروت: دارالکتب العربی .
- ۲۱- جعفری، محمدصابر (۱۳۸۹)، مهدویت و پرسش های پیش رو، پاسدار اسلام، ش ۳۴۹.
- ۲۲- جوادی آملی، عبدالله (۱۳۷۸)، تفسیر تسنیم (چاپ اول)، قم: انتشارات اسراء.
- ۲۳- حائری قزوینی، سید مهدی (۱۳۸۴)، هنگامه ظهور و شباهت های آن به قیامت (چاپ اول)، تهران: دبیرخانه اجلاس دو سالانه حضرت مهدی (علیه السلام).
- ۲۴- حجازی، محمد محمود (۱۴۱۳)، تفسیر الواضح (چاپ دهم)، بیروت: دارالجلیل الجديدة.
- ۲۵- حرّ عاملی، محمد (۱۳۸۵)، اثبات الهداة بالنصوص و المعجزات (بی چا)، قم: دارالکتب الاسلامیه.
- ۲۶- _____ (۱۴۰۹)، وسائل الشیعه (چاپ اول)، قم: مؤسسه آل البيت لاحیاء التراث.
- ۲۷- حسن زاده آملی، حسن (بی تا)، نهج الولایه (چاپ چهارم)، قم: قیام.
- ۲۸- حسینی همدانی، سید محمد حسین (۱۴۰۴) انوار درخشان (۱۴۰۴) تهران: کتابفروشی لطفی.
- ۲۹- حسینی استرآبادی، سید شرف الدین علی (۱۴۰۹)، تأویل الآیات الظاهرة (چاپ اول)، قم: دفتر انتشارات جامعه‌ی مدرسین حوزه علمیّه قم.
- ۳۰- حسینی واسطی، زبیدی، محمد مرتضی (۱۴۱۴) تاج العروس من جواهر القاموس (بی چا)، بی جا: دارالهدایه.
- ۳۱- حلی، ابن طاووس، سید علی (۱۳۶۹)، سعد السعود للنفوس منضود (چاپ اول)، قم: دارالذخائر.
- ۳۲- خزاز قمی، علی (۱۴۰۱)، کفایه الاثر فی النص علی الائمة الاثنی عشر (بی چا)، قم: انتشارات بیدار.
- ۳۳- خزاعی مروزی، نعیم بن حماد (۱۴۱۲)، الفتن (چاپ اول)، قاهره: مکتبه توحید.

- ۳۴- راب. ا. کهن، (۱۳۵۰)، گنجینه‌ای از تلمود، ترجمه امیر فریدون گرگانی (بی‌چا)، تهران: انتشارات سربلی.
- ۳۵- راغب اصفهانی، حسین بن محمد (۱۴۱۲)، المفردات فی غریب القرآن (چاپ اول)، دمشق - بیروت: دارالعلم الدار الشامیه.
- ۳۶- راوندی، سعید (۱۴۰۹)، الخرائج و الجرائح (چاپ اول)، قم: مؤسسه امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه).
- ۳۷- ربعی قزوینی، محمد (بی‌تا)، السنن ابن ماجه (بی‌چا)، بیروت: دارالفکر.
- ۳۸- سجستانی، سلیمان (بی‌تا)، السنن ابوداود (چاپ چهارم)، بیروت: دارالکتب العربی.
- ۳۹- سلیمیان، خدامراد (۱۳۸۷)، فرهنگ نامه مهدویّت (چاپ اول)، تهران: بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود.
- ۴۰- سیوطی، جلال الدین (۱۴۰۴)، الدر المنثور فی تفسیر المأثور (بی‌چا)، قم: آیت الله مرعشی نجفی.
- ۴۱- سیوطی، جلال الدین (بی‌تا)، جامع الاحادیث (بی‌چا)، بی‌جا: بی‌نا.
- ۴۲- شبر، سید عبدالله (۱۳۸۶)، حق الیقین فی معرفه الاصول الدین (بی‌چا)، بی‌جا: انوار الهدی.
- ۴۳- شریف لاهیجی، محمد بن علی (۱۳۷۳)، تفسیر شریف لاهیجی (چاپ اول)، تهران: دفتر نشر داد.
- ۴۴- صادقی تهرانی، محمد (۱۳۶۵)، الفرقان فی تفسیر القرآن بالقرآن (چاپ دوم)، قم: انتشارات فرهنگ اسلامی.
- ۴۵- صافی گلپایگانی، لطف الله (۱۳۷۷)، منتخب الاثر فی الامام الثانی عشر (چاپ پانزدهم)، قم: انتشارات حضرت معصومه (سلام الله علیها).
- ۴۶- صدر، سید محمد (۱۹۹۲)، تاریخ الغیبه الکبری (بی‌چا)، بیروت: دارالتعارف.
- ۴۷- صدوق، ابن بابویه قمی، محمد (۱۳۸۵)، علل الشرایع (چاپ اول)، قم: مکتبه الداوری.
- ۴۸- _____ (۱۳۹۵)، کمال الدین و تمام النعمه (چاپ دوم)، قم: انتشارات دارالکتب الاسلامیه.
- ۴۹- _____ (۱۳۹۸)، التوحید (چاپ اول)، قم: انتشارات جامعه‌ی مدرسین حوزه علمیه قم.
- ۵۰- _____ (۱۴۰۳)، الخصال (چاپ دوم)، قم: انتشارات جامعه مدرسین حوزه علمیه قم.
- ۵۱- _____ (۱۴۱۳)، من لایحضره الفقیه (چاپ سوم)، قم: مؤسسه انتشارات اسلامی وابسته، جامعه‌ی مدرسین حوزه علمیه قم.

- ۵۲- صفار، محمد (۱۴۰۴)، بصائر الدرجات (چاپ دوم)، قم: آیت الله مرعشی نجفی.
- ۵۳- طباطبایی، سید محمد حسین (۱۴۱۷)، المیزان فی تفسیر القرآن (چاپ پنجم)، قم: دفتر انتشارات اسلامی جامعه‌ی مدرسین حوزه علمیه قم.
- ۵۴- طبرانی، سلیمان (۱۴۱۵)، المعجم الکبیر (چاپ دوم)، قاهره: دارالنشر مکتبه ابن تیمیه.
- ۵۵- طبرسی، احمد (۱۴۰۳)، الاحتجاج علی اهل الجاج (چاپ اول)، مشهد مقدس: مرتضی.
- ۵۶- طبرسی، فضل (۱۳۷۷)، تفسیر جوامع الجامع (چاپ اول)، تهران: انتشارات دانشگاه تهران و مدیریت حوزه علمیه قم.
- ۵۷- _____ (۱۳۷۲)، مجمع البیان فی تفسیر القرآن (چاپ سوم)، تهران: ناصر خسرو.
- ۵۸- طبری، ابوجعفر محمد (۱۳۸۷ق)، تاریخ طبری (چاپ دوم)، بیروت، دارالتراث.
- ۵۹- _____ (۱۴۱۲)، جامع البیان فی تفسیر القرآن (چاپ اول)، بیروت: دارالمعرفة.
- ۶۰- طبسی نجفی، محمدرضا (۱۳۸۴)، شیعه و رجعت، ترجمه میرشاه ولد (چاپ اول)، تهران: انتشارات جمهوری، ۱۳۸۴ ش.
- ۶۱- طریحی، فخرالدین (۱۳۷۵)، مجمع البحرین (چاپ سوم)، تهران: کتابفروشی مرتضوی
- ۶۲- طوسی، محمد بن حسن (۱۴۱۱)، اللغیة للحجة (چاپ اول)، قم: مؤسسه معارف اسلامی.
- ۶۳- _____ (بی تا)، التبیان فی تفسیر القرآن (بی جا)، بیروت: داراحیاء التراث العربی.
- ۶۴- _____ (۱۴۰۷)، تهذیب الاحکام (چاپ چهارم)، تهران: دارالکتب الاسلامیه.
- ۶۵- عاملی، ابراهیم (۱۳۶۰)، تفسیر عاملی (بی جا)، تهران: صدوق.
- ۶۶- عبدالباقی، محمد فؤاد (بی تا)، معجم المفهرس لالفاظ القرآن الکریم (بی جا)، قاهره: دارالکتب المصریه.
- ۶۷- عروسی حویزی، عبدعلی جمعه (بی تا)، تفسیر نورالثقلین (چاپ چهارم)، قم: اسماعیلیان.
- ۶۸- عیاشی، محمد بن مسعود (۱۳۸۰)، کتاب التفسیر (بی جا)، تهران: چاپخانه علمیه.
- ۶۹- فتال نیشابوری، محمد بن حسن (بی تا)، روضه الواعظین و بصیرة المتعظین (چاپ اول)، قم: انتشارات رضی.
- ۷۰- فخرالاسلام، محمد صادق (۱۳۶۱)، افتخار اسلام بر سایر ادیان (چاپ سوم)، بی جا: غفور آقا زاده سلطانی.
- ۷۱- فخرالدین رازی، محمد (۱۴۲۰)، مفاتیح الغیب (چاپ سوم)، بیروت: داراحیاء التراث العربی.

- ۷۲- فراء، یحیی (بی تا)، معانی القرآن (چاپ اول)، مصر: دارالمصریه للتألیف و الترجمة.
- ۷۳- فراهیدی، خلیل بن احمد (۱۴۱۰)، العین (چاپ دوم)، قم: انتشارات هجرت.
- ۷۴- فیض کاشانی (۱۴۱۵)، ملا محسن، تفسیر الصافی (چاپ دوم)، تهران: انتشارات الصدر.
- ۷۵- قرطبی، محمد (۱۳۶۳)، الجامع لاحکام القرآن (چاپ دوم)، تهران: انتشارات ناصر خسرو.
- ۷۶- قمی، علی بن ابراهیم (۱۳۶۷)، تفسیر قمی (چاپ چهارم)، قم: دارالکتاب.
- ۷۷- قمی، مشهدی، محمد بن محمد رضا (۱۳۶۸)، کنزالدقائق و بحر الغرائب (چاپ اول)، تهران: سازمان چاپ و انتشارات وزارت ارشاد اسلامی.
- ۷۸- قندوزی حنفی، سلیمان بن ابراهیم (۱۴۱۶)، ینایع المودة لذوی القربی (چاپ اول)، تهران: اسوه.
- ۷۹- قندهاری، هادی (۱۳۷۹)، آثار اعتقاد به امام زمان (چاپ دوم)، تهران: منیر.
- ۸۰- کتاب مقدس
- ۸۱- کلینی رازی، محمد بن یعقوب بن اسحاق (۱۳۶۵)، الکافی (چاپ چهارم)، تهران: دارالکتب الاسلامیه.
- ۸۲- کوفی، فرات (۱۴۱۰)، تفسیر فرات کوفی (چاپ اول)، تهران: سازمان چاپ و انتشارات وزارت ارشاد اسلامی.
- ۸۳- متقی هندی، شاذلی، علاءالدین علی (۱۴۲۴)، کنز العمال فی سنن الاقوال و الافعال (بی جا)، بیروت: دارالکتب العلمیه.
- ۸۴- مجلسی، محمد باقر (مختلف)، بحار الانوار (مکرر) تهران: ناشر اسلامیه.
- ۸۵- مشهدی، حائری، محمد (۱۴۱۹)، المزار الکبیر (چاپ اول)، قم: دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم.
- ۸۶- مصباح یزدی، محمد تقی (۱۳۸۴)، آفتاب ولایت (چاپ چهارم)، قم: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره).
- ۸۷- مطهری، مرتضی (بی تا)، مجموعه آثار شهید مطهری.
- ۸۸- مظفر، محمد رضا (۱۳۹۱)، عقاید الامامیه (چاپ اول)، بی جا: خرسندی.
- ۸۹- معری کندی، ابن الوردی، عمر (۱۴۱۷)، تاریخ ابن الوردی (چاپ اول)، بیروت: دارالکتب العلمیه.
- ۹۰- مفید، نعمان، محمد بن محمد (۱۴۱۳)، الارشاد (چاپ اول)، قم: کنگره شیخ مفید.
- ۹۱- مکارم شیرازی، ناصر و همکاران (۱۳۷۴)، تفسیر نمونه (چاپ اول)، تهران: دارالکتب الاسلامیه.
- ۹۲- _____ (۱۳۷۷)، پیام قرآن (چاپ پنجم)، تهران: دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۷۷ ش.

- ۹۳- ملا حویش، آل غازی، عبدالقادر (۱۳۸۲)، بیان المعانی (چاپ اول)، دمشق: مطبعة الترقی.
- ۹۴- موسوی اصفهانی، سید محمد تقی (۱۳۷۲)، مکیال المکارم فی فوائد الامام الغائب، ترجمه سید مهدی حائری قزوینی (چاپ دوم)، بی جا: دفتر تحقیقات و انتشارات بدر.
- ۹۵- موسوی خمینی، سید روح الله (۱۳۶۹)، صحیفه نور، (بی جا)، تهران: انتشارات سروش.
- ۹۶- موصلی تمیمی، احمد بن علی المثنی (۱۴۰۴)، مسند ابویعلی، چاپ اول، دمشق: نشر دارالمأمون
- ۹۷- مهدی پور، علی اکبر (۱۳۷۱)، روزگار رهایی، (چاپ دوم)، بی جا: نشر آفاق.
- ۹۸- میبدی، احمد بن ابی سعد (۱۳۷۱)، کشف الاسرار و عدة الابرار (چاپ پنجم)، تهران: انتشارات امیرکبیر.
- ۹۹- نباطی بیاضی، زین الدین، علی بن یونس (۱۳۸۴)، الصراط المستقیم (چاپ اول)، نجف اشرف: انتشارات کتابخانه حیدریه.
- ۱۰۰- نعمانی، محمد (۱۳۹۷)، الغیبة (بی جا)، تهران: مکتبة الصدوق.
- ۱۰۱- نهاوندی، سید علی اکبر (بی تا)، العبقری الحسان فی احوال مولانا صاحب الزمان (بی جا)، تهران: کتابفروشی دبستانی.
- ۱۰۲- نیلی نجفی (۱۳۶۰)، علی بن عبدالکریم، منتخب الانوار المضيئة فی ذکر القائم الحجة (علیه السلام) (چاپ اول)، قم: مطبعة الخيام.
- ۱۰۳- نیشابوری، مسلم (بی تا)، صحیح مسلم (بی جا)، بیروت: دار احیاء التراث.
- ۱۰۴- وحید خراسانی، محمد حسین (۱۳۸۸)، آشنایی با اصول دین، (چاپ نوزدهم)، قم: مدرسه الامام باقر العلوم (علیه السلام).
- ۱۰۵- هیئة العلمیة فی مؤسسه المعارف الاسلامیة (۱۳۸۶)، معجم احادیث الامام المهدی (علیه السلام)، نظارت: علی کورانی (چاپ اول)، قم: مؤسسه المعارف الاسلامیة، مسجد مقدس جمکران.